

Informacja Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na temat funkcjonowania ośrodków doradztwa rolniczego

I. Podstawa prawna funkcjonowania

Działalność jednostek doradztwa rolniczego tj. 16-tu Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego (ODR) i Centrum Doradztwa Rolniczego (CDR) regulują przepisy ustawy z dnia 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego (Dz. U. z 2020 r. poz. 721) zwanej dalej „ustawą o jdr”. Ponadto, dodatkowe zadania jednostek doradztwa rolniczego wynikają z odrębnych przepisów:

- na podstawie ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020 zwanej dalej „ustawą o PROW”, jednostki doradztwa rolniczego realizują zadania w ramach Sieci na rzecz Innowacji w Rolnictwie i na Obszarach Wiejskich (SIR), przy czym zadania te w poszczególnych województwach wykonują wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego, a realizację zadań sieci SIR koordynuje CDR;
- na podstawie ustawy o PROW, Centrum Doradztwa Rolniczego prowadzi również listy doradców rolniczych, rolnośrodowiskowych i ekspertów przyrodniczych oraz prowadzi szkolenia upoważniające do wpisu na ww. listy, jak również szkolenia uzupełniające wiedzę doradców znajdujących się listach;
- na mocy rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 września 2017 r.¹, Centrum Doradztwa Rolniczego powierzono wykonywanie zadań Jednostki Centralnej Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

Zarówno ODR jak i CDR są państwowymi jednostkami organizacyjnymi posiadającymi osobowość prawną. Od 2016 r., na mocy znowelizowanych przepisów ustawy o jdr, ODR podlegają ministrowi właściwemu do spraw rozwoju wsi. Struktura organizacyjna ODR, nadawana zarządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, jest ujednolicona.

Jednostki doradztwa rolniczego finansowane są z dotacji celowej otrzymywanej z budżetu państwa, przychodów z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, funduszu leśnego i przychodów z innych źródeł. Zgodnie z ustawą o jdr, ODR mogą również otrzymywać dotacje podmiotowe z budżetów jednostek samorządu terytorialnego na wykonywanie ustawowych zadań z zakresu doradztwa rolniczego.

II. Zasoby kadrowe i finansowanie jednostek doradztwa

Obecnie w ośrodkach doradztwa rolniczego zatrudnione są 3.633 osoby (stan na dzień 1.01.

¹ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 września 2017 r. w sprawie upoważnienia Centrum Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Brwinowie do pełnienia funkcji Jednostki Centralnej Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich w Ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz.U. z 2017 r. poz. 1780)

2021 r.). Średnioroczne zatrudnienie w ośrodkach w roku 2020 wynosiło natomiast 3.703 osoby. W związku z dużą rotacją kadr w ODR, konieczne jest dalsze prowadzenie przez resort działań, zmierzających w szczególności do zwiększenia wynagrodzenia doradców tak, aby płaca stanowiła czynnik zachęcający do pracy w obszarze publicznego doradztwa, a także do zapewnienia doradcom stałego dostępu do szkoleń, które pozwolą na doskonalenie zawodowe nowych pracowników, jak również stałe podnoszenie kompetencji pozostałej kadry.

W ramach stopniowego zwiększania środków na realizację zadań ośrodków doradztwa rolniczego, w ustawie budżetowej na 2020 r. ośrodki doradztwa rolniczego otrzymały o 23.587 tys. zł więcej środków z dotacji celowej na wydatki bieżące niż w ustawie budżetowej na 2019 r., a łączna kwota dotacji celowej na wydatki bieżące ODR wynosiła w 2020 r. 211.791 tys. zł. Jednocześnie kwota dotacji celowej na wydatki majątkowe dla ODR w 2020 r. wynosiła 15.500 tys. zł. Natomiast kwota środków dla ośrodków doradztwa rolniczego na wynagrodzenia finansowane z dotacji celowej w 2020 r. została zwiększona o ok. 21.429 tys. zł, tj. o ponad 16%.

Ze względu na pandemię COVID-19, ustawa budżetowa na 2021 r. zakłada nieznaczny spadek wielkości dotacji celowej (o ok. 2,5%) dla ODR, jednak określenia wymaga, że nie zostaną zmniejszone środki na wynagrodzenia dla pracowników doradztwa. Zgodnie z ustawą budżetową, ośrodki doradztwa rolniczego otrzymają łącznie 206.498 tys. zł na wydatki bieżące oraz 14.300 tys. zł na wydatki majątkowe.

W porównaniu do 2016 r., ośrodki doradztwa rolniczego w 2020 r. otrzymały o 49.934 tys. zł więcej środków na wydatki bieżące (wzrost z 161.857 tys. zł do 211.791 tys. zł).

W poniższej tabeli podano kwoty, jakie ośrodki doradztwa rolniczego otrzymały w ramach dotacji celowej na wydatki bieżące w 2020 r.

	Ośrodek	Kwota dotacji na 2020 r.
1.	Dolnośląski ODR	14 035 000
2.	Kujawsko-Pomorski ODR	13 423 000
3.	Lubelski ODR	18 138 000
4.	Lubuski ODR	7 818 000
5.	Łódzki ODR	13 992 000
6.	Małopolski ODR	10 646 000
7.	Mazowiecki ODR	26 100 000
8.	Opolski ODR	6 466 000
9.	Podkarpacki ODR	15 578 000
10.	Podlaski ODR	11 650 000
11.	Pomorski ODR	11 941 000
12.	Śląski ODR	9 852 000
13.	Świętokrzyski ODR	11 289 000
14.	Warmińsko-Mazurski ODR	9 792 000

15.	Wielkopolski ODR	20 789 000
16.	Zachodniopomorski ODR	10 282 000
	RAZEM:	211 791 000

III. Rola i zadania jednostek doradztwa rolniczego

III.1 Zadania ustawowe jednostek doradztwa rolniczego

Podstawowym celem funkcjonowania jednostek doradztwa rolniczego jest prowadzenie doradztwa rolniczego, obejmującego działania w zakresie rolnictwa, rozwoju wsi, rynków rolnych oraz wiejskiego gospodarstwa domowego, mające na celu poprawę poziomu dochodów rolniczych oraz podnoszenie konkurencyjności rynkowej gospodarstw rolnych i wspieranie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Realizowane jest to poprzez prowadzenie szkoleń, demonstracji, pokazów, organizowanie targów i wystaw, konkursów i olimpiad, wydawanie czasopism dla rolników (najczęściej miesięczników), broszur i ulotek, a także zamieszczanie artykułów na własnych stronach internetowych.

ODR, zgodnie z przepisami ustawy o jdr, w ramach zadań z zakresu doradztwa rolniczego:

- 1) prowadzą szkolenia dla rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich, w szczególności w zakresie:
 - a) stosowania nowoczesnych metod agrotechnicznych, hodowli oraz przetwórstwa rolno-spożywczego,
 - b) rozwiązywania problemów technologicznych i organizacyjno-ekonomicznych gospodarstw rolnych,
 - c) rachunkowości w gospodarstwach rolnych,
 - d) rolnictwa ekologicznego,
 - e) rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich,
 - f) unowocześniania wiejskiego gospodarstwa domowego,
 - g) ubiegania się o przyznanie pomocy finansowanej lub współfinansowanej ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej lub innych instytucji krajowych lub zagranicznych,
 - h) modernizacji gospodarstw rolnych, poprawy jakości artykułów rolno-spożywczych i ich przetwórstwa oraz wzmocnienia pozycji rolników na rynku,
 - i) zarządzania gospodarstwem rolnym,
 - j) promocji produktów lokalnych i regionalnych,
 - k) zaleceń zawartych w zbiorze zaleceń dobrej praktyki rolniczej, o którym mowa w art. 103 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne;
- 2) prowadzą działalność informacyjną wspierającą rozwój produkcji rolniczej;
- 3) prowadzą działalność w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich;

- 4) udzielają pomocy rolnikom i innym mieszkańcom obszarów wiejskich w zakresie sporządzania dokumentacji niezbędnej do uzyskania pomocy finansowanej lub współfinansowanej ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej lub innych instytucji krajowych lub zagranicznych;
- 5) prowadzą analizy rynku artykułów rolno-spożywczych i środków produkcji oraz gromadzą i upowszechniają informacje rynkowe w tym zakresie;
- 6) mogą prowadzić doświadczalnictwo odmianowe w ramach porejestrowego doświadczalnictwa odmianowego;
- 7) upowszechniają metody produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznych dla środowiska;
- 8) podejmują działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, ekologicznego i funkcjonalnego urządzania gospodarstwa rolnego;
- 9) upowszechniają rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej oraz prowadzą promocję wsi jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku;
- 10) współdziałają w realizacji zadań wynikających z programów rolno-środowiskowych oraz programów działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych;
- 11) prowadzą analizy przemian w zakresie poziomu i jakości produkcji rolniczej i funkcjonowania gospodarstw rolnych oraz upowszechniają wyniki tych analiz w pracy doradczej;
- 12) biorą udział w szacowaniu szkód łowieckich, a także ustalaniu wysokości odszkodowania za te szkody zgodnie z przepisami ustawy z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie;
- 13) dokonują oceny i akceptacji planów restrukturyzacji, o których mowa w ustawie z dnia 9 listopada 2018 r. o restrukturyzacji zadłużenia podmiotów prowadzących gospodarstwa rolne (Dz. U. z 2019 r. poz. 33).

Liczba zadań przewidzianych do realizacji przez ośrodki doradztwa rolniczego stale rośnie. Ośrodki doradztwa rolniczego, poprzez nowelizację ustawy o jdr ustawą – Prawo łowieckie, zostały włączone w proces szacowania szkód łowieckich. Ponadto, w ustawie z dnia 9 listopada 2018 r. o restrukturyzacji zadłużenia podmiotów prowadzących gospodarstwa rolne (Dz.U. z 2019 r. poz. 33) przewidziano, że dyrektor ośrodka doradztwa rolniczego opiniuje plany restrukturyzacji gospodarstw.

Jednostki doradztwa rolniczego wykonują także zadania określone w ustawie o PROW, związane z tworzeniem i rozwojem w Polsce Europejskiego Partnerstwa Innowacyjnego w Rolnictwie (EIP-Agri), tworząc Sieć innowacji na rzecz rolnictwa i obszarów wiejskich (SIR), zajmującą się upowszechnianiem innowacji i promocją wdrażania osiągnięć nauki rolniczej do praktyki.

III.2 Ukierunkowanie i realizacja zadań przez ośrodki doradztwa rolniczego

Przekazanie nadzoru nad ODR Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi pozwoliło na ukierunkowywanie działalności tych instytucji na najważniejsze zadania - wynikające z priorytetów polityki rolnej oraz z aktualnej sytuacji w rolnictwie - poprzez coroczne przekazywanie ODR-om priorytetów działalności doradczej.

Na rok 2021 określono następujące priorytety:

1. Upowszechnianie informacji na temat ASF i grypy ptaków, szczególnie w zakresie przestrzegania zasad bioasekuracji w gospodarstwach utrzymujących świnie lub drób oraz konsekwencji związanych z pojawieniem się chorób w stadzie.

2. Dostosowanie do zmian klimatycznych oraz ochrona wód i powietrza (uwzględniająca wymagania ramowej dyrektywy wodnej, dyrektywy azotanowej, dyrektywy NEC), w tym:

- a) racjonalne gospodarowanie wodą w rolnictwie (w tym poprzez zwiększenie retencji wodnej i działalności lokalnych partnerstw wodnych),
- b) dobre praktyki rolnicze mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych, program azotanowy oraz wymagania ramowej dyrektywy wodnej,
- c) dobre praktyki rolnicze dotyczące ograniczenia emisji amoniaku do powietrza,
- d) ograniczanie ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin.

3. Produkcja żywności wysokiej jakości, w tym w zakresie:

- a) higieny produkcji żywności pochodzenia roślinnego w gospodarstwie,
- b) rolnictwa ekologicznego,
- c) bezpieczeństwa żywności oraz ochrony zwierząt, w szczególności w zakresie przepisów obowiązujących przy uboju z konieczności zwierząt gospodarskich kopytnych poza rzeźnią,
- d) możliwości i sposobów wykorzystania pasz niemodyfikowanych genetycznie w żywieniu zwierząt, ze szczególnym uwzględnieniem krajowych źródeł białka,
- e) przeciwdziałania antybiotykooporności u ludzi i zwierząt,
- f) ograniczenia ryzyka rozprzestrzeniania się bakteriozy pierścieniowej ziemniaka oraz agrofagów kwarantannowych ziemniaka.

4. Produkcja żywności w gospodarstwie i wprowadzanie jej na rynek na małą skalę, w tym w ramach takich form działalności jak: rolniczy handel detaliczny, działalność marginalna, lokalna i ograniczona, sprzedaż bezpośrednia oraz rzeźnie o małej zdolności produkcyjnej położone na terenie gospodarstwa.

5. Współpraca i różne formy wspólnego działania (formalne i nieformalne), w szczególności grupy i organizacje producentów, grupy operacyjne EPI.

6. Prowadzenie i wykorzystanie ewidencji przychodów i rozchodów rolników,

7. Wdrażanie Wspólnej Polityki Rolnej, w tym upowszechnianie wiedzy na temat wypełniania wniosku o płatności obszarowe drogą elektroniczną.

Poniższa tabela zawiera zbiorczą informację o skali realizacji różnych form usług przez ośrodki doradztwa rolniczego w 2019 r. (dane sprawozdawcze za rok 2020 jednostki przekazują Ministrowi do zatwierdzenia w terminie do końca lutego 2021 r.)

1. Działalność doradcza	
- doradztwo indywidualne (liczba porad)	711 166

– doradztwo grupowe (liczba form)	1 403
Łączna liczba odbiorców	718 330
2. Działalność szkoleniowa	
– szkolenia stacjonarne	12 325
– szkolenia wyjazdowe	1 006
– konferencje	305
Łączna liczba uczestników	260 768
3. Działalność informacyjna wspierająca rozwój produkcji rolniczej	
– informacja	546 614
– broszura	187
– ulotka	175
– informacja na stronie www	2 907
– artykuł w miesięczniku ODR	3 343
– inne wydawnictwa	539
– stoiska informacyjno-promocyjne	764
– pozostałe	2 219
Łączna liczba odbiorców informacji	766 828
4. Działalność upowszechnieniowa	
– pokaz	1 347
– demonstracja	2 346
– konkurs	275
– olimpiada	86
– targi/wystawy	144
– pozostałe	740

Źródło: sprawozdania ODR z realizacji Programów Działalności za 2019 r.

Ponadto, w omawianym okresie, ODR prowadziły działania na rzecz podnoszenia kwalifikacji zawodowych rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich - łącznie dla prawie 43 tys. odbiorców, a dodatkowo w 10 ośrodkach prowadzone było doświadczalnictwo odmianowe w ramach porejestrowego doświadczalnictwa odmianowego (PDO), w ramach którego ODR przeprowadziły łącznie 200 doświadczeń.

Ogólnie poziom wykonania przez ośrodki doradztwa rolniczego miernika budżetu zadaniowego na koniec 2020 r. wyniósł 1.991.165 odbiorców usług kształceniowych, doradczych, informacyjno-upowszechnieniowych, to jest ok. 13% więcej niż planowano.

Wartym podkreślenia jest, że wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego prowadzą elektroniczne bazy obsługiwanych przez siebie klientów, m.in. w celu ukierunkowania swojej oferty i dostosowania jej do ich potrzeb. Ewidencja usług świadczonych przez ODR wskazuje, że z usług korzysta corocznie kilkaset tysięcy osób (przede wszystkim rolników), przy czym ponad 83 tysiące (w 2019 r.) korzystało z pomocy ODR jako stałego źródła świadczonych usług (co najmniej trzykrotnie w ciągu roku z samych tylko z usług doradczych). Świadczy to o dobrym dopasowaniu oferty ośrodków do potrzeb rolników i mieszkańców obszarów wiejskich w danym województwie oraz o dużym zapotrzebowaniu rolników na usługi oferowane przez doradztwo państwowe.

IV. Współpraca jednostek doradztwa rolniczego z nauką, wymiana wiedzy i transfer innowacji

Jednym z najważniejszych celów działalności doradztwa rolniczego było i pozostaje upowszechnianie postępu w rolnictwie i na obszarach wiejskich. Jednostki doradztwa rolniczego realizują szereg działań na rzecz transferu wiedzy i innowacji, co jest przekrojowym priorytetem ich działalności.

Od 2015 roku, na podstawie ustawy o PROW, w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, działa Sieć na rzecz Innowacji w Rolnictwie i na Obszarach Wiejskich (SIR). Sieć tę tworzą ośrodki doradztwa rolniczego – na poziomie regionalnym – oraz Centrum Doradztwa Rolniczego – na poziomie krajowym. Na stronie internetowej CDR uruchomiono odrębną stronę internetową poświęconą SIR, która zawiera niezbędne informacje dotyczące Sieci, w tym o jej podstawowych celach i zadaniach, relacje z wydarzeń organizowanych przez Sieć, bazy danych, aktualności z zakresu innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, itp. Zakładki dotyczące SIR są udostępnione i aktualizowane odrębnie na stronach internetowych ośrodków doradztwa rolniczego.

W jednostkach doradztwa rolniczego zatrudnieni są tzw. brokerzy innowacji i koordynatorzy Sieci, którzy aktywnie działają na rzecz identyfikacji ciekawych rozwiązań innowacyjnych i ich promocji w praktyce rolniczej oraz kontaktują ze sobą (sieciują) osoby i podmioty zainteresowane wdrażaniem innowacji. Efektem tych działań są m.in. powstające w coraz większej liczbie tzw. grupy operacyjne, skupiające praktyków, naukowców i doradców, które pozyskują środki z PROW 2014-2020 na wdrażanie innowacyjnych pomysłów.

W latach 2018-19, jednostki doradztwa rolniczego, realizując zadania Sieci, zorganizowały ponadto 231 projektów obejmujących różnorodne formy edukacyjne, tj. konferencje, szkolenia wyjazdy studyjne, warsztaty, seminaria itp. W powyższych wydarzeniach udział wzięli przedstawiciele różnych partnerów: jednostek naukowych, szkół rolniczych, izb rolniczych, doradców prywatnych, związków branżowych rolników, rolników indywidualnych, przedsiębiorstw sektora rolno-spożywczego.

Oprócz współpracy w ramach SIR, jednostki doradztwa rolniczego aktywnie i na zasadach partnerskich współpracują z jednostkami naukowymi, m.in. poprzez:

- członkostwo przedstawicieli jdr w Radach Naukowych instytutów nadzorowanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (w każdej Radzie jest przedstawiciel doradztwa), co pozwala m.in. na bezpośrednie przekazywanie informacji organom instytutów o potrzebach doradztwa;
- coroczne tematyczne spotkania doradców w rolniczych instytutach badawczych (bierze w nich udział ponad 100 doradców z całej Polski rocznie), podczas których omawiane są prowadzone aktualne prace badawcze, a doradcy otrzymują najnowszą wiedzę o nowych technologiach; spotkania te organizowane są od 2017 roku;
- wspólne organizowanie konferencji i spotkań (np. Rolniczy Festiwal Nauki czy spotkania doradców z naukowcami pod hasłem „nauka praktyce rolniczej” dla specjalistów z produkcji roślinnej i zwierzęcej); podczas spotkań prezentowane są najnowsze osiągnięcia jednostek naukowych, a także omawiane problemy związane z produkcją;

- udział doradców w szkoleniach i dniach otwartych organizowanych przez instytuty badawcze - takie spotkania to często pokazy i demonstracje najnowszych technologii i odmian roślin; wiedza ta jest wykorzystywana w pracy terenowej;
- praktyki przeznaczone dla doradców, organizowane przez CDR w zakładach doświadczalnych rolniczych instytutów badawczych; doradcy uczestniczą w pracach polowych i w obsłudze zwierząt, a także zapoznają się z prowadzonymi badaniami naukowymi w gospodarstwach doświadczalnych;
- współpracę z Instytutem Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB w zakresie doradztwa ekonomicznego, prowadzonego w ramach systemu FADN;
- wspólne stoiska (pod nazwą „Wyspa Innowacji”) jednostek doradztwa rolniczego oraz instytutów nadzorowanych przez MRiRW na największych imprezach targowych w kraju, gdzie instytuty prezentują swoje osiągnięcia, a specjaliści z jednostek doradztwa rolniczego prowadzą konsultacje z rolnikami.

Ponadto, w celu stałego rozwoju współpracy pomiędzy nauką a praktyką, już od kilku lat z inicjatywy MRiRW organizowane są spotkania przedstawicieli doradztwa z pracownikami instytutów badawczych (co najmniej raz w roku) mające na celu bieżącą wymianę informacji, wzmacnianie powiązań i sieciowanie zarówno osób, jak i instytucji.

Wszystkie formy współpracy doradztwa z nauką służą ostatecznie odbiorcom usług oferowanych przez doradztwo, dostarczając aktualnej wiedzy i informacji niezbędnej do zapewnienia wysokiego poziomu usług.

V. Wsparcie transferu wiedzy i usługi doradcze w ramach PROW 2014-2020

Ośrodki doradztwa rolniczego, z uwagi na posiadane doświadczenie w świadczeniu usług doradczych i prowadzeniu szkoleń dla rolników, mogą korzystać ze wsparcia w ramach następujących instrumentów Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020:

- M01. Transfer wiedzy i działalność informacyjna,
- M02. Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw.

W ramach działania M01. *Transfer wiedzy i działalność informacyjna* dotychczas prowadzone były szkolenia dla rolników z zakresu:

- nowoczesnych technologii uprawy zbóż,
- norm i wymogów wzajemnej zgodności,
- nowoczesnego chowu świń i bydła mięsnego z uwzględnieniem zasad higieny, polepszania dobrostanu, profilaktyki i bioasekuracji jako alternatywy dla stosowania antybiotyków u zwierząt.

Podmiotami, które organizowały i prowadziły ww. szkolenia w 13 województwach były ośrodki doradztwa rolniczego, w większości przypadków występujące jako samodzielny beneficjent, a niekiedy jako lider w konsorcjum z izbami rolniczymi (wybór podmiotów szkoleniowych następuje w oparciu o przepisy Prawa zamówień publicznych). W wyniku realizacji operacji szkoleniowych z bezpłatnych

szkoleń w ww. tematach mogły skorzystać 27 492 osoby - rolnicy domownicy i pracownicy gospodarstw z całej Polski..

W dniach od 30 lipca 2020 r. do 5 października 2020 r. możliwe było składanie ofert w ramach II przetargu na wyłonienie beneficjentów działania *Transfer wiedzy i działalność szkoleniowa PROW 2014–2020*, w ramach którego prowadzone będą bezpłatne szkolenia dla rolników w całej Polsce na następujące tematy:

- rolnictwo ekologiczne
- przetwórstwo na poziomie gospodarstwa rolnego i rolniczy handel detaliczny;
- obowiązki rolnika w świetle ustawy Prawo wodne;
- zarządzanie, organizacja i planowanie pracy w gospodarstwie, w tym wykorzystanie technik komputerowych;
- ochrona różnorodności biologicznej w warunkach produkcji rolnej.

Powtórzony również został nabór na poniższe tematy w województwach, w których do tej pory nie przeprowadzono szkoleń z tych zakresów:

- nowoczesne technologie uprawy zbóż;
- normy i wymogi wzajemnej zgodności;
- nowoczesny chów świń i bydła mięsnego z uwzględnieniem zasad higieny, polepszania dobrostanu, profilaktyki i bioasekuracji jako alternatywy dla stosowania antybiotyków u zwierząt.

Zakłada się, że z powyższych szkoleń skorzysta ponad 115 tys. osób, w tym rolnicy, członkowie ich rodzin i osoby zatrudnione w gospodarstwach rolnych. Udział tych osób w szkoleniach odbywa się na zasadzie dobrowolności. Wykonawca nie będzie pobierał żadnych opłat od ostatecznych odbiorców w ramach realizowanej operacji.

W pierwszym kwartale 2021 Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa planuje ogłoszenia przetargów na wybór wykonawców szkoleń w formie demonstracji z zakresu:

- rolnictwa ekologicznego dla ponad 8 773 rolników,
- nowoczesnych technologii chowu i hodowli bydła ras mięsnych dla ponad 1 350 rolników.

Jednostki doradztwa rolniczego mogły, a te, które tego nie zrobiły będą mogły przystąpić do wszystkich postępowań na wyłonienie wykonawców powyższych szkoleń, powiększając tym samym swoją ofertę i skalę działalności szkoleniowej.

W ramach działania M02. *Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw PROW 2014–2020*, w 2018 roku został ogłoszony przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa przetarg, w celu wyboru beneficjentów poddziałania 2.1 „Wsparcie korzystania z usług doradczych”, do realizacji trzyletnich programów doradczych na poziomie NUTS 3, składających się z trzech usług doradczych. W wyniku tego przetargu Agencja podpisała umowy z 16 wojewódzkimi ośrodkami doradztwa rolniczego na łączną kwotę ponad 163,7 mln złotych.

Z bezpłatnych, trzyletnich programów doradczych korzysta obecnie ponad 25 tys. rolników na obszarze wszystkich województw Polski. Usługi realizowane są na podstawie metodyk doradzania, opracowanych przez CDR w Brwinowie.

W 2020 roku (12.06.–16.07.2020) ogłoszony został drugi przetarg na wybór - na poziomie województwa - wykonawców dwuletnich programów doradczych, składających się z co najmniej dwóch usług doradczych, świadczonych na podstawie metodyk doradzania, opracowanych przez CDR w Brwinowie. Postępowanie przetargowe zostało już rozstrzygnięte. Obecnie Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji czeka na zakończenie kontroli uprzedniej postępowania, którą prowadzi Urząd Zamówień Publicznych. Planuje się, że z programów doradczych skorzysta ponad 22 tys. rolników, a na ich realizację przeznaczona zostanie kwota około 146 mln złotych.

Ponadto, w ramach poddziałania 2.3 „*Wsparcie dla szkolenia doradców*” objętego PROW 2014–2020, prowadzone są szkolenia dla doradców. W ramach tego poddziałania przeszkolono dotychczas łącznie 1303 doradców.

Ponadto, w ramach działania „*Wsparcie dla szkolenia doradców*”, została po raz pierwszy uruchomiona nowa forma podnoszenia kwalifikacji doradczych, tj. studia podyplomowe dla doradców. Uruchomienie studiów podyplomowych, jest odpowiedzią Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi na występującą w doradztwie potrzebę podnoszenia kwalifikacji i specjalizacji, jak również odpowiedniego przygotowania nowych kadr. Ukończenie studiów podyplomowych umożliwi doradcom ubieganie się o wpis na listy doradców prowadzone przez CDR, a jednocześnie będzie miało wpływ na jakość usług oferowanych rolnikom i mieszkańcom obszarów wiejskich. Przewiduje się, że łącznie z bezpłatnych studiów podyplomowych będzie mogło skorzystać około 730 doradców.

Jednostki doradztwa rolniczego są także bardzo aktywnie zaangażowane w tworzenie grup operacyjnych EPI aplikujących o środki w ramach działania PROW 2014 -2020 - M16 „*Współpraca*”; wiąże się to bezpośrednio z ich pracą na rzecz SIR - Sieci innowacji na rzecz rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich. Wg stanu na dzień koniec 2020 r. w ramach tego działania zostało zawartych 37 umów na realizację innowacyjnych projektów, w kilkunastu z nich realizatorami są m.in. jednostki doradztwa.

VI. Informatyzacja i cyfryzacja doradztwa rolniczego

W ramach rozwoju informatyzacji doradztwa rolniczego, w 2018 r. rozpoczął się proces wdrażania systemu elektronicznego zarządzania dokumentacją EZD PUW w jednostkach doradztwa rolniczego. W pierwszej kolejności (pilotażowo) wdrożenie tego systemu zostało przeprowadzone w Dolnośląskim Ośrodku Doradztwa Rolniczego we Wrocławiu. Obecnie umowy trójstronne z Ministrem Cyfryzacji i Wojewodą Podlaskim o udostępnienie systemu zostały już podpisane przez wszystkie jednostki. Większość jdr wykonała już działania potrzebne do uruchomienia wersji testowej i do przeprowadzenia przez NASK Białostok szkoleń dla pracowników.

Równolegle prowadzone są również prace zmierzające do wyposażenia jednostek doradztwa

w narzędzia informatyczne wspierające bieżące zarządzanie. W wyniku konsekwentnie podejmowanych działań, do końca 2021 r. we wszystkich jednostkach doradztwa rolniczego powinny funkcjonować odpowiednie narzędzia informatyczne ułatwiające zarządzanie jednostkami, w tym planowanie i sprawozdawczość.

Wychodząc naprzeciw wyzwaniom dotyczącym cyfryzacji sektora rolno-żywnościowego, 19 czerwca 2019 r. Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu podpisał umowę o dofinansowanie realizacji projektu eDWIN „Internetowa Platforma Doradztwa i Wspomagania Decyzji w Integrowanej Ochronie Roślin” w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa (POPC). Celem projektu jest stworzenie krajowego systemu informatycznego na rzecz ochrony roślin, który znacząco wpłynie na jakość i ilość produkowanej w Polsce żywności. System będzie służył świadczeniu e-usług przez ośrodki doradztwa rolniczego, będzie także narzędziem pracy dla rolników – producentów żywności oraz wsparciem dla działkowców i konsumentów żywności. Udostępniane w ramach systemu dane posłużą również instytucjom publicznym, w tym JST, oraz jednostkom naukowym do realizacji zadań własnych z zakresu ochrony roślin. Projekt realizowany jest przez konsorcjum, którego liderem jest Wielkopolski ODR w Poznaniu, a partnerami pozostałe 15 ośrodków doradztwa rolniczego, Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, Instytut Ochrony Roślin – PIB w Poznaniu oraz Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe. Projekt będzie realizowany do maja 2022, a zakładany budżet wynosi 20 920 583,10 zł.

W ostatnim czasie podejmowano także cały szereg działań w celu upowszechnienia zastosowania ICT w pracy doradców i praktyce rolniczej oraz zapewnienie doradcom i rolnikom dostępu do najnowszej wiedzy i informacji z zakresu rolnictwa. W roku 2020 CDR w Brwinowie, z środków KSOW 2014-2020, zlecił opracowanie koncepcji zintegrowanej platformy doradztwa rolniczego. Ekspertyza ta stanowi podwaliny do projektu pn. „Zintegrowana Platforma Doradcza – wsparcie systemu transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich”, który znajduje się w puli projektów dotyczących e-rolnictwa, rozważanych do realizacji w ramach Krajowego Planu Odbudowy (KPO). Głównym celem projektu jest usprawnienie transferu wiedzy i innowacji pomiędzy nauką a praktyką rolniczą poprzez informatyzację systemu i przygotowanie nowoczesnych narzędzi dla doradztwa rolniczego, naukowców i rolników wspierających realizację polityki państwa w zakresie stworzenia sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego środowisku systemu żywnościowego oraz wzmacniania potencjału wzrostu gospodarczego.

Jednostki doradztwa rolniczego korzystają też coraz szerzej z narzędzi, które pozwalają im świadczyć usługi na odległość (e-porady, wirtualne dni pola, filmy instruktażowe na YouTube, webinaria, etc.). Jest to szczególnie ważne, biorąc pod uwagę ryzyko związane z rozwojem pandemii COVID-19 i wynikających z niej ograniczeń.

VII. Podsumowanie

Dzięki przejściu nadzoru nad jednostkami doradztwa rolniczego przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi poprawił się przepływ informacji pomiędzy jednostkami doradztwa oraz innymi podmiotami nadzorowanymi lub podległymi Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi, co wpływa na usprawnienie realizowanych zadań i rozwiązywanie bieżących problemów. Jednostki doradztwa włączone zostały również w szerszym zakresie w konsultacje dokumentów opracowywanych w MRiRW, związanych z realizacją polityki rolnej, co w większym stopniu umożliwia ich dostosowanie do potrzeb ostatecznych odbiorców, tj. rolników i mieszkańców wsi. Realizując swoje zadania, jednostki doradztwa wspierają działania Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, w tym związane z zapobieganiem i zwalczaniem ASF i grypy ptaków, występowaniem niekorzystnych zjawisk pogodowych. Doradztwo rolnicze zostało też w znacznie większym stopniu włączone w działania na rzecz wzmocnienia powiązań pomiędzy nauką a praktyką rolniczą.

Z badania Polska Wieś i Rolnictwo 2020 wynika, że z doradztwa w zakresie produkcji rolniczej korzystało w ciągu 24 miesięcy przed przeprowadzenia badania prawie 23% rolników (przy czym najczęściej korzystali z nich beneficjenci PROW - 30,2%). Zdecydowana większość odbiorców, bo aż 80,2%, skorzystała z usług udzielanych przez ośrodki doradztwa rolniczego. Udzielone przez ODR porady zostały ocenione przez zdecydowaną większość respondentów (96,7%) bardzo dobrze lub dobrze.

W związku z założeniami Wspólnej Polityki Rolnej po 2020 r., niezbędne będzie jeszcze szersze zaangażowanie się doradztwa w aktywizację współpracy nauki z praktyką rolniczą oraz kreowanie i upowszechnianie rozwiązań innowacyjnych, w tym stosowanie rozwiązań cyfrowych w rolnictwie. W związku ze wzrastającymi oczekiwaniami rolników w zakresie zapewnienia obiektywnego doradztwa technologicznego, opartego na najnowszych rozwiązaniach, niezbędne będzie też zapewnienie w szerszym zakresie odpowiednich szkoleń dla doradców.

Podane poniżej dane dotyczące realizacji zadań ustawowych, o których mowa w art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego (liczba usług świadczonych przez wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego w ramach działalności doradczej, szkoleniowej, informacyjnej i upowszechnieniowej według województw) odnoszą się do 2019 r., ponieważ dane za 2020 r. będą dostępne dopiero po przekazaniu przez ośrodki i akceptacji przez Ministra rocznych sprawozdań z działalności za 2020 r.

Realizacja zadań ustawowych, o których mowa w art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego - Liczba usług świadczonych przez wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego w ramach działalności doradczej, szkoleniowej, informacyjnej i upowszechnieniowej w 2019 roku według województw

	Dolnośląski ODR	Kujawsko-Pomorski ODR	Lubelski ODR	Lubuski ODR	Łódzki ODR	Małopolski ODR	Mazowiecki ODR	Opolski ODR	Podkarpacki ODR
1. Działalność doradcza									
Łączna liczba odbiorców usług doradztwa indywidualnego i grupowego, w tym:	86 132	28 606	50 225	44 294	19 538	28 851	104 509	18 895	88 850
o Doradztwo indywidualne	85 661	28 606	50 225	44 294	19 538	28 851	103 894	18 895	88 850
2. Działalność szkoleniowa									
o Liczba szkoleń stacjonarnych	851	766	972	237	913	604	1 628	144	1 444
o Liczba szkoleń wyjazdowych	42	77	21	25	15	12	33	118	112
o Liczba konferencji	11	32	30	1	3	5	17	6	15
Łączna liczba uczestników	12 686	19 860	21 699	4 841	20 243	12 290	32 683	8 013	21 593
3. Działalność informacyjna									
o Informacja – liczba usług	38 738	27 815	24 671	11 644	19 899	39 518	80 247	13 158	76 965
o Liczba broszur	19	17	-	2	4	13	-	3	11
o Liczba ulotek	17	3	7	3	14	10	14	3	25
Łączna liczba odbiorców	77 788	43 775	37 071	13 044	32 399	60 618	108 219	15 128	85 768
o Liczba informacji na stronie www	204	200	187	15	129	81	102	95	132
o Liczba artykułów w miesięczniku ODR	222	311	309	120	310	263	-	131	122
o Liczba innych wydawnictw	2	14	-	-	33	-	1	8	-
o Liczba stoisk informacyjno-promocyjnych	11	47	81	15	23	36	91	21	78
o Pozostałe	-	1 078	53	-	61	13	56	813	32
4. Działalność upowszechnieniowa									
o Liczba pokazów	69	14	27	20	26	39	295	18	30
o Liczba przeprowadzonych demonstracji	-	10	1 090	-	273	-	526	44	41
o Liczba konkursów	8	19	9	9	15	12	25	18	16
o Liczba olimpiad	-	1	-	2	-	-	46	1	1
o Liczba targów/wystaw	5	11	6	14	1	2	6	-	3
o Pozostałe	218	92	-	-	3	25	67	209	-

Źródło: sprawozdania ODR

	Podlaski ODR	Pomorski ODR	Śląski ODR	Świętokrzyski ODR	Warmińsko- Mazurski ODR	Wielkopolski ODR	Zachodniopomorski ODR	SUMA (KRAJ)
1. Działalność doradcza								
Łączna liczba odbiorców usług doradztwa indywidualnego i grupowego, w tym:	3 038	42 172	55 013	33 696	52 404	38 396	23 711	718 330
o Doradztwo indywidualne	3 038	41 869	55 013	29 718	52 404	36 599	23 711	711 166
2. Działalność szkoleniowa								
o Liczba szkoleń stacjonarnych	467	365	646	572	697	1 032	987	12 325
o Liczba szkoleń wyjazdowych	14	68	136	27	114	96	96	1 006
o Liczba konferencji	5	29	15	25	36	67	8	305
Łączna liczba uczestników	10 004	11 687	16 450	8 666	19 376	23 033	17 644	260 768
3. Działalność informacyjna								
o Informacja – liczba usług	44 285	34 971	18 988	23 712	13 166	36 135	42 702	546 614
o Liczba broszur	2	15	6	24	31	22	18	187
o Liczba ulotek	2	20	3	10	15	26	3	175
Łączna liczba odbiorców	52 184	37 671	27 488	26 152	37 261	69 560	42 702	766 828
o Liczba informacji na stronie www	172	55	444	251	393	428	19	2 907
o Liczba artykułów w miesięczniku ODR	214	177	243	174	314	356	77	3 343
o Liczba innych wydawnictw	6	18	5	-	1	451	-	539
o Liczba stoisk informacyjno-promocyjnych	26	10	45	29	107	74	70	764
o Pozostałe	-	28	-	-	19	66	-	2 219
4. Działalność upowszechnieniowa								
o Liczba pokazów	98	125	31	90	185	215	65	1 347
o Liczba przeprowadzonych demonstracji	11	-	158	33	103	57	-	2 346
o Liczba konkursów	4	54	31	5	18	18	14	275
o Liczba olimpiad	-	32	1	1	1	-	-	86
o Liczba targów/wystaw	-	23	34	6	3	24	6	144
o Pozostałe	-	44	67	1	-	14	-	740

Źródło: sprawozdania ODR